

Deltaplan Belastingen voor een Circulaire en Sociale Economie

Routekaart 2021-2030

The Ex'tax Project

in samenwerking met
Cambridge Econometrics, Deloitte, EY, KPMG, PwC

Mogelijk gemaakt door
Goldschmeding Foundation

Samenvatting

Een verschuiving van belastingen van arbeid naar vervuiling en verbruik van natuurlijke hulpbronnen (een 'taxshift') kan leiden tot meer banen, meer duurzame groei, minder uitstoot en minder importafhankelijkheid. De taxshift is daarmee een kritische strategie voor groen en inclusief herstel.

Belastingen: barrière of basis voor circulaire groei?

Nederland en de andere lidstaten van de Europese Unie hebben grote ambities om over te schakelen op een hoogwaardige, toekomstbestendige en competitieve circulaire economie. De financiële prikkels in het belastingstelsel zijn echter nog ingericht voor de lineaire economie, door arbeid relatief hoog te belasten en verbruik van natuurlijke hulpbronnen en vervuiling niet of nauwelijks. Er is op die manier geen eerlijk speelveld voor circulaire en sociaal ondernemers, die meer inspanningen moeten verrichten om te innoveren. Ook moeten zij concurreren met bedrijven die 'gratis'

96 procent van de respondenten geeft aan kansen te zien in een taxshift van arbeid naar groene belastingen

mogen blijven vervuilen, aangezien ze niet de rekening gepresenteerd krijgen voor de externe kosten zoals gezondheidsschade en klimaat-effecten die hun producten veroorzaken. Om de gestelde ambities waar te maken, moet Nederland de financiële prikkels in het belastingstelsel in lijn brengen met de doelen van duurzaam en sociaal herstel. Pas dan ontstaan de condities waaronder

deze bedrijfsmodellen winstgevend kunnen opschalen. In een peiling onder ondernemers en managers geeft 96 procent van de respondenten aan kansen te zien in een 'taxshift' van arbeid naar groene belastingen.

Hoe werkt een taxshift?

In deze studie wordt een voorbeeldpakket van twintig beleidsopties geïdentificeerd en doorgerekend, die stapsgewijs de lasten op arbeid verlagen voor huishoudens en werkgevers. In 2025 wordt in het onderzochte scenario ruim €23 miljard geïnvesteerd in:

- Verlaging van de loon- en inkomstenbelasting, premies volksverzekeringen en werknemersverzekeringen.
- Inkomenssteun voor de laagste twee inkomensgroepen.

- Loonheffingskortingen voor werkgevers gebaseerd op extra inzet van mensen, een generieke loonheffingskorting, en loonheffingskortingen voor om- en bijscholing, voor circulaire innovatie en voor bedrijven die een toename in winstgevendheid inzetten voor het scheppen van banen.

De nodige belastingopbrengsten worden gegenereerd door toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt'. In het scenario is geopteerd voor een kilometerheffing en beprijzen van schadelijke emissies door de lucht- en scheepvaart, de industrie en de landbouw. Ook belastingen op niet-energetisch verbruik van fossiele grondstoffen, water, tabak en afval dragen bij aan het pakket. De btw-tarieven worden verhoogd. Daarnaast wordt de motorrijtuigenbelasting afgeschaft (verschuiving 'van bezit naar gebruik') en wordt fors geïnvesteerd in infrastructuur (onder anderen in openbaar vervoer).

Wat levert het Nederland op?

Cambridge Econometrics, leverancier van macro-econometrische studies voor onder meer de Europese Commissie, heeft het bovenstaande doorgerekend in het E3ME model. In de modellering is uitgegaan van afstemming in de Europese Unie. De doorrekening laat zien dat de maatregelen Nederland in 2025 een hoger bruto binnenlandsproduct opleveren (+2,4%) en meer werkgelegenheid (+2,6%) dan in het basispad. Dit betekent meer dan €21 miljard economische groei en 233.000 mensen extra aan het werk. Ondanks een vergrijzende bevolking zijn er in Nederland meer dan voldoende reserves (potentiële arbeidskrachten) om aan de groeiende vraag naar arbeid in het scenario te voldoen. In hetzelfde jaar (2025) dalen de CO2-emissies door de maatregelen met ruim 6%. Cumulatief over de periode 2021-2025 levert het scenario additioneel €65 miljard aan bbp en 740.000 manjaren op. Ook bespaart Nederland over deze periode €4,9 miljard op de energie-importrekening. Alle sectoren laten hogere groeicijfers en een toename in werkgelegenheid zien ten opzichte van het basispad.

Een taxshift kan leiden tot meer dan €21 miljard economische groei en 233.000 mensen extra aan het werk

Wat levert een taxshift op in de rest van Europa?

Afstemming en samenwerking, te beginnen in de EU, zijn een voorwaarde voor succes. Uit de doorrekening komt naar voren dat bij implementatie van de maatregelen in de EU27, in 2025 in totaal €526 miljard aan belastingen verschuift. In alle EU-lidstaten zijn de gevolgen positief voor de economie, de werkgelegenheid en het milieu. Het bbp stijgt met gemiddeld +1.6%, de werkgelegenheid neemt met +3% toe en CO₂-emissies dalen met -7,1%. In elk van de 27 EU-lidstaten worden dergelijke resultaten gevonden. De enige uitzondering is Malta, waar economische groei licht negatief is ten opzichte van het basispad.

Op weg naar 'belasting op onttrokken waarde'

Elk van de maatregelen in het scenario heeft een eigen dynamiek en impact. Sommige leiden tot hogere kosten voor het bedrijfsleven en de consument. Bijvoorbeeld omdat vervuiling en hulpbronnegebruik hoger worden betaald. Andere maatregelen verlagen de lasten op arbeid, waardoor de kosten voor werkgevers omlaag gaan en de koopkracht stijgt. De netto-resultaten van deze twee krachten zijn positief voor de economie, de samenleving en het milieu. De economie schuift op in de richting van groene groei, naarmate deze minder energie-intensief en minder CO₂-intensief wordt per miljoen euro bbp. Ook is de groei van de werkgelegenheid groter dan de groei van het bbp. Dit duidt op inclusieve groei, want per miljoen euro aan economische activiteit, vinden meer mensen een baan. In deze tijd is het logischer om het onttrekken van waarde (vervuiling en verbruik) te belasten in plaats van het toevoegen van waarde (werkgelegenheid). Daarmee wordt de inzet van schone technologieën beter betaalbaar en dat geldt ook voor de inzet van menskracht, vakmanschap en creativiteit. Publieke sectoren, die draaien om persoonlijke aandacht, zoals de zorg en het onderwijs profiteren van een lastenverlichting op arbeid. 'Tax pollution, not people'. Zo vat de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties de principes samen.

Routekaart 2021-2030

Een dergelijke integrale hervorming is niet eenvoudig te realiseren. Maar ook een reis van duizend mijl begint met de eerste stap. Belastingen zijn in principe een nationale competentie. Veel stappen moeten dan ook op nationaal niveau genomen worden. Bij ingrijpendere wijzigingen aan het belastingstelsel zullen de grenseffecten tussen lidstaten groter worden. Het is daarom belangrijk om belastingbeleid binnen de EU af te stemmen en de

principes Europabreed toe te passen. De Green Deal voorziet in een dergelijke ambitie. Nederland kan op nationaal niveau beginnen met de implementatie van de eerste beleidsopties; het laaghangend fruit. In de routekaart voor de periode 2021-2030 worden potentiële maatregelen geplaatst op een tijdspad, gedifferentieerd op schaalgrootte en op de noodzaak van internationale samenwerking. Terwijl Nederland nationaal beleid ontwikkelt en implementeert zullen de randvoorwaarden worden gecreëerd voor de volgende, grotere stappen, die samen met buurlanden, in coalities tussen lidstaten en gezamenlijk binnen de EU genomen kunnen en moeten worden. Na 2025 zal een continu aanpassingsproces plaatsvinden, waarbij aanpassing van fiscale prikkels aan veranderende omstandigheden en effectiviteit van de maatregelen centraal staan.

Aanbevelingen voor een integrale 'Deltaplan aanpak'

Bij belastinghervorming bestaat het gevaar dat stakeholders het langetermijnperspectief uit het oog verliezen en te veel opgaan in de details van specifieke maatregelen. De belangen van huidige en toekomstige generaties moeten echter continu worden afgewogen. De benodigde hervormingen kunnen ook niet gerealiseerd worden door een enkel bewindspersoon of versnipperd over departementen. Het vergt een proces naar analogie van het oorspronkelijke Deltaplan; een aanpak voor de langere termijn, waar meerdere generaties baat bij hebben, vanuit zorg voor toekomst. Waarin diverse overheidsinstellingen en departementen aan een integrale aanpak werken. Met als gezamenlijk doel, antwoord op de vraag: wat is een stelsel dat bij deze tijd en in de toekomst past?

Om een aantal redenen kan Nederland een voorbeeldfunctie vervullen op het thema belastingen voor een circulaire en sociale economie. Ons land wordt internationaal beschouwd als koploper op het gebied van circulair ondernemerschap. Daarbij heeft Nederland als één van de weinige landen een concrete doelstelling voor circulariteit vastgelegd. Bovendien is Nederland een internationale 'hub' op het gebied van fiscale expertise.

In plaats van ons af te laten schrikken door de omvang en complexiteit, kunnen we naar analogie met het Deltaplan de taxshift in gang zetten: een grootschalig en intergenerationeel plan, dat de belangen van huidige en toekomstige generaties vertegenwoordigt. En waarin ruimte is voor experimenten en leerprocessen. Op die manier bouwt Nederland aan een toekomstbestendige economie en bijpassend belastingstelsel.